

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.

II. emelet, 18. ajtó,

hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és fölszólamlások
küldendők.Bérmertelen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI és KÖZMŰVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre	6 frt
Fél évre	3 „
Negyedévre	1 „ 60 kr.
Egyes szám	12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petitsor 10 kr
Többszörös hirdetésnél 7 „
Nyilttér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.

Felelős szerkesztő: Zsengeri Samu.

Megjelenik hetenként egyszer.

Tartalom: Sötétség és világosság. Hoffmann Jakabtól. — Két keresztény-hang a zsidókérdésről. I—II. — Verchovai és a nyiregyházi diktátor. Füredi Ignácztól. — Az izraelita felekezeti iskola és a vallás-oktatás. Feledítől. — Irodalom. — Levelezések. — Csukási Fülöp nrnak. Füredi Ignácztól. — Szobrot Arany Jánosnak. — Különlék. — Szép-irodalmi csarnok: Az anya szemei Zsengeri Samutól.

Előfizetésre felhívás

„Szombati Ujság“

zsidó vallási, községi, társadalmi és közművelődési hetilap
II. évfolyamára.

Egy éve immár, hogy lapunkat megindítottuk, mert meg voltunk róla győződve, hogy a hazai zsidóságnak az ily közlönyre szüksége van. Nem is csalatkoztunk feltevésünkben; mert jóllehet vállalatunk nem részesült oly pártolásban, minőt 600000-nyi hitsorsosaink részéről várni lehetett, de mégis volt anynyi pártolója, hogy becsülettel fenálhatott s akadály nélkül megjelenhetett.

Már e tény magában is mutatja, hogy lapunknak létjoga van, s mert bensőleg meg vagyunk róla győződve, hogy ennek fentartásával felekezeti ügyünknek jó szolgálatot teszünk, az eddig érdekében hozott időbeli áldozatok daczára továbbra is ki fogjuk adni.

A sajtó azonban csak akkor hatásos, ha minél nagyobb körben elterjedt. S ezt tudva, lapunk hatásának emelése céljából kérjük t. előfizetőinket, hogy sziveskednének vállalatunknak ismerőseik körében pártolókat szerezni.

A „SZOMBATI UJSÁG“ előfizetési ára:

egész évre	6 frt.
félévre	3 „
negyedévre	1 „ 60 kr.

Gyűjtőknek minden 6 példány után egy tisztelet példánnyal vagy annak árával kedveskedünk.

Budapesten, 1882. december havában.

Zsengeri Samu

felelős szerkesztő és laptulajdonos

Budapesten V. ker. főút 30.

Sötétség és világosság.

Noha igazságügyi miniszterünk válasza Mezei interpellatiójára középkori eszmékben bővelkedett és a jelenkor felvilágosodott nézeteiben szűkölködött, mégsem esünk kétségbe fölötte, jóllehet azt bizonyítja, hogy maga a miniszter sem ment azon középkori előítéllettől, mely szerint a tiszta-eszlári esetenél nincs kizárva az esetleges ritualis gyilkosság. Mi — a vádlottak — már annyira hozzászoktattunk a tiszta-eszlári bűntényt oly sajnosan jellemző „állítólagos“ és „esetleges“ jelzők fülünkbe zengedéséhez, hogy ezek után még a „Függetlenség“ „positive“-jén sem ütközünk meg. De nem is azért írom le a tiszta-eszlári esetet érintő szerény véleményemet, hogy nem-jogász létemre pálczát törjek a magyar igazságszolgáltatás fölött, hanem csak azon egyedüli okból teszem ezt, hogy gyenge tollammal bebizonyítsam: miszerint a jelenkor világossága még mindig magán bordja a középkor bélyegét

Én a tiszta-eszlári bűnüggyhez való hozzászólásomnál a bibliát veszem irányadóul, mert ez azt mondja, hogy a világ teremtése előtt sötétség vala és csak a bölcs teremtő parancsára lön világosság. A tiszta-eszlári eset is olyannyira hasonlít a világ teremtése előtt uralkodott chaoszhoz, hogy a XIX. század tudósai antropologiai és matematikai vitákat folytathatnának a fölött, hogy vajjon mikor teremtethetett és milyen öreg lehet az emberi-nem, ha a keresztény időszámítás szerinti 1882-ben még ráfognak a zsidókra, hogy ritualis célokra sáktolták le a tiszta-eszlári keresztény leányt.

Ha e légből kapott tragikomikum, de még inkább unikum — mely oly óriási szégyenfoltot ejt a civilizált magyar társadalmon — nem gonosz cselszövésre, tehát sötétségre mutat, akkor az sem igaz, hogy nappal világosság van; s ha viszont a tiszta-eszlári „állítólagos“ és „esetleges“ ritualis gyilkosság következtében megindított és már 8 hónapon át tartó bűnvizsgálatnak zerussal egyenértékű eredménye mai napig sem volt képes világosságot gerjeszteni maga körül, akkor az sem igaz-hogy éjjel sötétség van.

Tudvalevő dolog, hogy a gonoszok legnagyobb ellenségei a világosságnak és legkedvesebb barátjai a sötétségnek. Az emberi szörnyek egy 13 és egy 4 éves

gyermek korlátolt eszéhez, tehát szellemi sötétségéhez vagy szép szavakkal, vagy fenyegetésekkel folyamodván, vallomásokat préseltek ki ezen a törvényt mélyen kompromittáló tanukból, melyek alapján nem is késtek hirdetni ország-világnak, hogy ime! a 13 éves Scharf Móricz és ennek 4 éves testvéröcse gyermeki őszinteséggel bevallották, hogy a papa lesáktolta a Solymossy Esztert! Szegény gyermekek! juthatott nektek vagy a mennyországból vagy a pokolból quantum satis!

Mi azt tudtuk, hogy a szabadrablás tanai csak az anarchiára és a szocializmusra szoritkoznak, de hogy a muszka nihilizmus mintájára hazánkban is territoriumot hódíthatna a legujabb kiadású szabadrablás rendszer, az antiszemitizmus, erről még álmodni sem mertünk volna. De mi több: a magyar ál-népszabadítók még jóval felülmulják a muszka bestiákat; mert a mit a középkori muszka elem kihagyott a zsidóüldözés programjából, azt minden esetre kellett, hogy a művelt és toleráns magyar nemzetnél az antiszemitizmus előjárójául és előmozdítójául fölléptessék. lévén pedig ezen hatalmas agitatio-szer az „állítólagos“ és „esetleges“ ritualis gyilkosság.

Ne feledjék el a szabadrablás hirdetői — kik elég bámulatos ügyességgel és tapintattal főzték ki tervöket a szabadság, egyenlőség és testvériség számon kívül hagyásával, — hogy: valamint a világ teremtése előtt sötétség vala és isten parancsára világosság lőn, ugy a tiszta-eszlári nem zsidó kezek által elkövetett közönséges gyilkosságot környező sötétséget is világosság fogja fölvaltani. Nem nagyitok, ha azt állítom, hogy isten segítsége — mely már annyiszor és oly csodálatos módon volt látható és érezhető Izraelben — most sem maradand el; mert azon tudatban, hogy lelkiismeretünk szűzies tisztaságában indignációval utasíthatjuk vissza a minden áron reánk kényszeríteni akaró vérvádat — bátran adhatunk kifejezést azon tiszta meggyőződésünknek, hogy már nincsen távol az a nap, az az óra, sőt az a perc, mely az örök igazság diadalra juttatása mellett ki fogja deríteni, hogy a zsidó faj és a zsidó vallás méltó fölháborodással protestálhatnak azon vád ellen, a melynek utálatos neve: rituális gyilkosság.

A gonoszok „Isten ostora“ Eötvös Károly kriminálistikai lángeze azon hatalmas bűnyomozó, ki a tiszta-eszlári sötétséget elosztásra kényszerítvén, szemet vakító világosságot fog előidézni, melynél tisztán láthatja majd ország-világ, hogy kik az ártatlanok és kik a bűnösök.

Justitia est fundamentum regnorum!

Bizzunk a magyar igazságszolgáltatásban!

Pápán, 1882. december 5-én

Hoffmann Jakab.

Két keresztény-hang a zsidó-kérdésről.

I.

I. Egyike azon dolgoknak, melyek napjainkban, akarva nem akarva, napirenden vannak és mely minden rendű osztály elméjét foglalkoztatja, — a zsidó kérdés.

— Sajnos ugyan, nagyon sajnós, hogy a XIX. században még ilyen kérdés is felmerülhet; mert ez még az egészséges közműveltség hiányát bizonyítja; de hogy az tényleg mégis fenáll: ezt többé tagadni nem lehet! S miután most már nemcsak hogy a kérdés létezését tagadni nem lehet, hanem a legnagyobb valószínűséggel számíthatunk arra is, hogy ezen kérdés le sem fog többé a napirendről kerülni, míg csak az meg nem oldatik: legokosabb ha a dologgal minél általánosabban, higgadtan és komolyan foglalkozunk.

Sokan azt tartják ugyan, hogy zsidó kérdés nálunk nincs is, vagy ha van is jelenleg; az csak olyan, mely, ha azt agyonhallgatjuk: nem sokára magától is megszűnik.

Ez nem igaz. Zsidó kérdés éppen úgy van, mint van nemzetiségi, szocialisztikus és több más kérdés, mely a társadalom testén annak kóros állapota jeleként több vagy kevesebb fekély alakjában mutatkozik ugyan, de melyek azonban egészen meg nem szűnnek, míg csak azon test kóros anyagokat termelő vére meg nem tisztul.

Jaj azon országnak, mely majd a szocializmusnak most mesterségesen körülbástyázott tengerét kiönteni látja! Már előre el lehet képzelni azon rettenetes forradalmat, mely dűlni fog, ha majd a szegény proletárizmusnak a nagy töke elleni dühét a rend fentartói többé nem fékezhetvén, az kitörésre jut! . . . Pedig ezt is szeretnék agyonhallgatni, a helyett, hogy azt mérsékelni és megoldani igyekeznének.

Hogy zsidó kérdés csakugyan van, — nem is új. Új csak az, hogy az egy idő óta élére állítottatott, hogy egy s más helyen, egy s más okból a zsidókat nálunk is bántalmazni kezdték, és hogy azok ellen szövetkeznek.

Nálunk az előtt zsidó üldözések és ellenük való szövetkezések nem voltak ugyan (bár most is kevés akad); de hogy a zsidó kérdés — hanem is beszéltek róla — az emánczipáció daczára is mindig fenállott; ezt — ha őszinték akarunk lenni — egyáltalában nem tagadhatjuk.

Vagy ki tagadhatná, hogy, míg a többi felekezetre nézve alig tettünk és teszünk egymásközt különbséget; a zsidó iránt egy bizonyos fokig már előre bizalmatlanok voltunk és vagyunk?!

Ki tagadhatná, hogy, — ha egymással viszonyban állunk és társalgunk is, és ha megszíveljük is egymást; köztünk és a zsidók közt bizonyos feszültség és idegenkedés uralkodik; — hogy egymást (úgy, miként ők külön és mi is külön egymást) nem szeretjük?!

Ezen tények, miket eltagadni nem lehet, oly tények, melyeknek következménye az, hogy ha újabb időben (az emánczipáció óta) némi közeledés történt is egymáshoz a nem zsidó és zsidó családok ma sem társalognak egymással, és hogy a keresztények és zsidók közti válaszfal még ma is jó magas! . . .

Hogy ez nálunk általában, tehát nem csak a tulzók, hanem a mérsékeltek, nemcsak a műveletlenek, hanem a műveltek között is így van; ez oly ismert nyilvános dolog, hogy azt bizonyítani felesleges is lenne.

Hogy e tekintetben egyes kivételes esetek is vannak, ez természetes. Kivételek mindenben vannak. De hogy a keresztény a zsidóval (nálunk legalább) nem rokonszenvez; ez eddig elismert általános szabály.

Hogy ennek ki az oka és mennyiben, ezt nem tartván czéломhoz szükségesnek, nem részletezem, s csakis annyit jegyzek meg, hogy egyik is hibás, a másik is. Elég, hogy így van.

Már pedig elég baj ha ez így van; mert mi egymásra vagyunk utalva, és hogy nekünk együtt kell élnünk, és halnunk: az bizonyos, az is bizonyos tehát, hogy ezt, mi nekünk kellemetlenséget és kárt okoz, meg kell szüntetnünk.

Zsidó kérdés tehát csakugyan létezik, és miután az azt előidéző ok, mely a kereszténység és zsidóság egészen elütő jellegében fekszik, az eddigi uton ha-

ladva, ez után is fen fog maradni: a zsidó kérdés ezentul sem fog megszűnni... A zaj le fog ugyan egyszer másszor csillapodni; de az említett ok fenálltával a kérdés, nemcsak hogy megszűnni nem fog, hanem az ellentétek élesbülésével, minek nagy valószínűségét a következő alkalommal ki fogom mutatni, az csak súlyosabbá válhatik.

Zsidó kérdés tehát nemcsak hogy — van, hanem mindinkább és komolyabb lesz is, míg csak az meg nem oldatik.

Ezen körülményt tekintetbe véve, és azt, hogy a tuzlók sokszor erőszakhoz nyulva, nemcsak hogy a dolgot soha meg nem oldják, hanem azt még inkább elmérgesítik: szükségesnek tartom, hogy a higgadtabbak és elfogulatlanabbak azzal általában és kimerítően foglalkozzanak. Mert csak így lehet remélni, hogy a nézetek e tekintetben is tisztulván, végre is magunk előtt látjuk azon utat, melyen haladva már előre is a legtöbb kilátás kecsegtet. Míg másrészt a hivatlanok és tuzlók oly eszközöket választanak, melyek nemcsak hogy részint embertelenségöknél, részint alkotmányellenes voltuknál fogva elvetendők, hanem a melyek bajainkat még súlyosbítanak is.

A hazai sajtó legnagyobb része e tekintetben is megteszi ugyan némileg kötelességét: csillapítja a kérdéyleket és egymás iránti türelemre int; a nélkül azonban, hogy a baj teljes megszüntetésének gyógyszerével is érdeme szerint foglalkoznék... Pedig szerintem a sajtónak ez lenne a legfőbb hivatása; mert a bajt nem elég elodázni: azt meg is kell szüntetni! Itt egész munkára van szükség!

Megvallom: nem szívesen fogtam magam sem e kényes kérdés bonczolgatásába; mert tudom, hogy az őszinte szó sokszor nem tetszik, s hogy könnyen félreértik és elítélik az embert, kivált az oly dologban, mely több érdeket érint... Végre is egy lapnak namcsak joga, hanem kötelessége is minden közügyet tárgyalni; mert csak így tisztulhatnak az eszmék és csak így derülhet ki: mik lennének tehát a legcélszerűbb teendők, melyeknek segítségével a közös bajt meg szüntethetnék? És én ezen tárgyalást a legjobb akarattal és tehetséggem szerint ezennel lapunkban is megkezdem. — Arra, hogy az egyik zsidóbarátnak, a más k megszidóellenesnek fog tartani: előre is el vagyok készülve. De arról is meg vagyok győződve, hogy az elfogulatlan nagyobb rész nézeteimet helyeslendi.

Nincs oly kérdés, mit józan ésszel és jó akarattal a közérdek javára meg nem lehetne oldani. A zsidó kérdéssel nincs másként: csak elfogulatlanul kell azt tárgyalni, és különösen nem kell soha feledni, hogy: a magán érdeket a közérdeknek alá kell vetni, és hogy a közérdeket az egyesek kedvéért feláldozni nem lehet.

A zsidó kérdés nem egyszerű, felekezeti, hanem nagyfontosságú, országos kérdés, melyet tehát nem szükkeblü, felekezeti, hanem országos hazafias szempontból lehet csak elbírálni és megoldani. Felekezeti szempontból azt soha meg nem oldjuk; hazafias, szabadelvű s emberbaráti szempontból azonban: **igen.**

Dr. Serli *)

II.**)

Már most csakugyan azt se tudja az ember, mit szóljon a szélsőbaloldal politikájához. Mikor senki sem kéri rá, akkor irat egy manifestatiót az ősz turini remetével s felhasználja mintegy csalétekül azt a ragyogó hazaszeretetet, mely oly búbajos szavakban ad hangot a távol kéklő, mosolygó ég azurja alól.

*) E cikket a „Mohács és Vidéke” című lapból vettük át s mint-hogy folytatása is lesz, azt szintén közölni fogjuk. Dr. Serli Sándor, a nevezett lap szerkesztője, tudunkkal egyike a legliberálisabb és leghumánosabb embereknek, miről jelen cikket is tanuskodik. Mi kik a sajtónak a zsidókérdésben való magatartását szemmel kísérik, eddig még nem ta-

Bizony, mi sohasem voltunk barátai annak az indokolatlan dühöngésnek, mely a sajtó bizonyos osztályát elfogta a zsidókkal szemben és nagyon keveset mondunk akkor, midőn csupán rosszalásunkat vagy kárhozzátásunkat fejezzük ki ama böszült viadal ellen, a mit a szomorutlsza-eszlári esettel kapcsolatban egy tekintélyes vallásfelekezettel szemben harcolnak némelyek. Nekünk nincs elég kemény szavunk, nincs elég lesújtó ítéletünk rá. Valóban, szégyenpir ömlik el arcunkon, ég a föld talpunk alatt, ha rá gondolunk, hogy még zsidó-kérdés is lehet nálunk.

S vajjon tényleg csakugyan van-e? S ha van, kik dobták be ezt a veszedelmes Eris almát a magyar társadalom közé?

Ha őszintén akarunk rá megfelelni, ki kell mondanunk, hogy igenis nincs nálunk zsidókérdés. A Schwarcz fiu vallomásai és a pozsonyi csöcselék garázdálkodásai még korántsem eredményeztek valami kétségbejítő állapotot s hála istennek, a józan magyar természet, törvény iránt való tisztelet becsületes érzeke biztosít számunkra még igen sok ideig békességet az országban, Ma ott állunk, hogy nyugodtan elmondhatjuk, miszerint a szenvedélyek egyáltalában nincsenek felkavarva, a társadalom zsidókérdésről — csak a lapokból értesül.

Es e ponton valóban megbotránkozással kell följegyeznünk egy némely ujság bámulatos szívósságát, melylyel a nyugalomban álló szenvedélyeket korbácsolni meg nem szünik. Ezen, mindenesetre jobb ügyre méltó buzgóság már nem hazafiság többé; bizonyos elfajulása az a hazaszeretet affectiójának. Az az ábrándos függetlenkedési törekvés, hogy tisztítsuk meg a hazát minden idegen elemektől, az a hábortossághoz közül járó politika, -hogy a mi nem magyar, — legyen az egyén, elv avagy intézmény, — az tüzre dobni való; szóval a hazafiságnak ilyen nagyon is partikularis értelmezése a szélsőboldal méhében fogamzott meg, a szélsőboldal hozta napvilágra s fejlődött belőle most egy mikranszos borzas gyerek, k nem akar többé az édes apjának se szót fogadni s a kinek már most a száját befogatni men lehet: a „Függetlenség.”

Ezt bizony láthatta volna előre a szélsőbaloldal s nem lett volna akkortáiban, mikor az „Egyetértés,” is úgy ütötte a zsidókat, arra szükség, hogy Helfy Ignác ur levelet írjon Turinba s egy Kossuth Lajos szólaltasson meg a zsidókérdésben s az ő hatalmas irónjával koppantasson rá a fékevesztett fajgyűlölet kicsapon ása-ira. Lám, az „Egyetértés” most igen szelid jó fiu lett, olyan morális prédikációkat tart a törvény iránti tiszteletből, az egymás iránt való testvériségről, jog- és államrendről, mintha soha se lett volna ő az a mérges kigyó, a melynek a fogát az idő és — no meg a „körülmények” olyan szépen kitörtették. Így kellett volna előbb is bánni a zsidókkal s most nem lenne legalább szégyelni valójok.

Kossuth igen helyesen tette, hogy megleckéztette a zsidó-hecczeseket, de Helfy Ignác egy csöppet sem tette helyesen, hogy ezzel a kérdéssel is bealkalmatlankodott az ősz remetéhez. Ha nem csalódunk, az egész levelezési responsoriumban van valami magasabb speculáció. A szélsőboldal látta, hogy az oktalan heccz következtében megingott a talaj a választók egyik tekintélyes orstályánál — a zsidóknál; a választások pedig már nincseuek olyan nagyon messze s úgy gondolkozott a párt, hogy jó volna most a zsidóságnak egy kicsit knrizálni. S megtette. Levelet iratott Kossuthal, a párt pedig

lálkoztunk e tárgyat illető oly higgadt, észszerű és a valóságnak megfelelő fejtegetéssel, a minő ez, s azért tartjuk kötelességünknek azt t. olvasóinknak is bemutatni.

**) E cikket pedig a „Nemeré”-ből vettük, hogy bebizonyítsuk, mily ellentesek a zsidókérdésről való nézetek, Szerk.

tiltakozni fog, hogy ő nem azonosítja politikáját a zsidó-hecczel. Ki kérte rá, hogy tiltakozzék s kinek van szükége a nyilatkozatára, ha nem — maga magának.

A. M

Verchovai*) és a nyiregyházai „diktátor.“

Az a gyöngéd viszony, mely Verchovai Gy. és a jegyzőkönyveket diktáló (tehát diktátor) Bary közt kezdet óta fennállt, én előttem jó ideig rejtély volt. Hogy a régi jó időkben afféle platonikás szeretet mint Orestes és Pylades közt nem éppen ritka jelenség volt, tudjuk és értjük; de hogy mai napság, az önzés és haszonlesés virágkorában is akadjon egy Dávid és Jonátán, még pedig Verchovai és Bary személyeiben, az több mint valótlán színű, az lehetetlen.

Soká töprenkedtem az előttem rejtélyes szellemi viszony megfajtésán; számtalanszor kérdeztem önönmagamtól: honnan a felebaráti szeretet e megható gyöngédsége? Tán cseresnyét loptak együtt, vagy más csíny követtek el közösen, s ez forrasztotta annyira össze szíveiket? De ebbeli kutatásaimban mindannyiszor hajótörést szenvedtem, míg végre egy véletlen eset igazított a megfajtás utjára.

Ugyanis egy vidéki utam alkalmával tapasztaltam, hogy két ló elvégezvén az abrak-ebédet, avval mulatták magukat, hogy egymást tőlük telhetőleg — vakarták. Midőn ezen nem éppen önzetlen ló szeretkezést észrevettem, önként eszembe jutott — Verchovai és Bary kölcsönös bálványozása. E percztől fogva világos lett előttem, miért vakarja Verchovai Baryt és viszont ez amazt. Tiszta sor, hogy az efféle hallgatólág kötött vakarási szerződés a kölcsönös szolgálattételen alapszik, vagyis egyik kéz mossa a másikat. Ma pl. Bary a Függetlenséget magasztalja mint a magyar hírlapok egyedül üdvözítő lepedőjét, holnap meg Verchovai hirdeti felfújt pófakkal országnak világnak, hogy Bary maga a megtestült igazság, tehát „le a kalappal ilyen bírak előtt!“

De félre most a tréfálozással, mikor az ürem pohara csordultig megtelt. Beszéljünk az elkeseredés komolyságával, azon elkeseredéssel, melyet csak zsidó képes érezni, midőn a Függetlenségnek napról napra megújuló alávalóságait olvassa.

Mindenek előtt az ön annyit hánytorgatott hazaszeretetével akarok leszámolni, drágalátos Verchovai uram! Ha az ön képmutató, kenetes szavainak hitelt lehetne adni, azt kellene hinni, hogy ön a tizenhárom próbás hazafiságnak kizárólagos bérloje. Pedig az ön hazaszeretete voltaképp csak hasaszeretete, mely hasát ugyancsak hizlalja a haza kárára. Avagy nem az ön átkozott lapja hozta hazánkra azt a szégyent, hogy most hajmeresztő kivallatások és torturák hírébe hozatott a külföld előtt? Nem az önhöz méltó Bary förmedte rá a vádlottokra, nem ő pofozta és itatta-e laxáló vízzel azon vádlottakat, a kik nem azt vallották, a mit ő akart? Nem az önök Vay-ja, Recskije sat. embertelen kegyetlenkedéseinek köszönhetjük-e, a bécsi és más német világlapok „Die Folter in Ungarn“ című vezércikkeit?

Hát a pozsonyi garázdálkodások, fosztogatások vagy a Steinerné megöletése és számtalan más gonosztett elkövetése nem az önök lelkiismeretét terheli-e? Nem az ön meghitt csatlósa a képáruzó és képmutató Ónody járta-e be handlé-zsidó módjára egész Németországot, hogy ekkép az ország egész színe előtt bebizonyítsa

*) A Verchovai nevet szándékosan írom „ch“-val, mert tudtommal a nagy förmedvényező soha sem változtatta meg becses tót nevét „Verhovai“-ra, (mint pl. „Vachot“ V a h o t-ra.) Avagy tán szégyeli tót származását, attól tartva, hogy utoljára a magyar közmondás szerint még „ember“ számba sem megy? Hát ezt illetőleg egész nyugodt lehet. Hisz ha ember létében kételkednének, akkor (dr. Kenedi állítása szerint) Nagy Sándor nem nevezte volna „gaz-ember“-nek.

Magyarország szégyenletes hátramaradottságát? — Hisz maga a Függetlenség aug. 20. száma egy mult századbéli vermesét illetőleg ezeket idézi a „Magyar Kurir“ (1719. évi márcz. 18. szám) után:

„A népek tudatlanabb része — így szól az idézett hely, — sőt még a tudósoknak látszani kívánók közül is sokan oly balvélekedéssel voltak, s vagynak máig is Izrael elszéledt fiairól, hogy ezeknek **vallásbeli czeremoniájok** hozná magával, hogy ők bizonyos ünnepen keresztény vérrrel áldoznána; mely régi megrögzött balvélekedés sok gyilkosságra való méltatlan vádat és halálos gyűlölséget szülvén; mert közelebb kegyelmes rendelést méltóztatott ő Felsége tenni, hogy a papok és más előjárók által taníttassék a könnyen hívő, tudatlan nép, hogy ez a keresztény vérrrel való áldozatjok a Sidóknak annál nagyobb **csupa költemény**, mennél bizonyosabb az, hogy ennek az Ó-Testamentomi írásokban semmi nyomát nem találjuk. Azonba ha ez nekik babonás szokásuk lett volna is valaha, az európai fejedelmek által kitett nagy jutalomért annyi sok keresztényre lett Sidók közül valamelyik csak elárulta volna, de ezek maguk is azt vallják, hogy ez a Sidókról **nevetséges költemény.**“

Ime, így irtak közel egy századdal ezelőtt azok, kikre Verchovai uram fensősége érzetében bizonyára megvetően tekint le a Függetlenség magaslatáról! Hogy is ne? Hisz a mult század ezen szánalomra méltó firkásai még azt se tudták, hogy létezik egy kagal nevű zsidó szövetkezet, mely az egész föld kerekességét behálózza mint a pók a legyet és iszonyatos polipkarjaiban fogva tartja. Ha önben drágalátos Verchovai uram a szégyenérzetnek csak egy szikrája lenne is, szégyenletében tiz mértföldnyire kellene elbujnia a föld színe alá, a miért a költött tiza-eszlári vérmese igazságában csak egy percig is hinni tudott; pirulnia kellene saját bambasága, nagy elvetemültsége miatt, mely önt egy század mulva sem engedi a felfogás azon magasságáig emelkedni, melyen a fent idézett (még pedig az ön lapja után idézett) nyilatkozat írója 91 év előtt állt!

Hja, hogy pirulhatna ön saját művén! Hisz ön egyike azon „5—6 uri embernek, kik a tiza-eszlári mesét költötték!“ önnök ez a mese mesés jövedelmet biztosít és a Borszem-Jankó találó megjegyzése szerint már is az „Eszter“háza előnevet vehetné fel. De hát hol marad a kagal világrendítő hatalma? Ha még arra sem képes ez a félelmes szörnyeteg, hogy önt és piszoklapját elnyelje, hát minek is létezik?

Önnök gyönyörűséges Verchovai uram minden második szava „igazság.“ Ön és „igazság?“ Ez annyi lenne mint fából való vaskarika! Nem, ez nem lehet! Inkább hiszek a kagalban vagy boszorkányok létében mint az ön igazságában. Különbén mi hasznát is vehetné ön az igazságnak. Avval 100 előfizetőt sem tudna összefogdosni. Vagy tán „i“ nélkül képzeli ön az igazságot? Ez esetben porba hullok az ön Nagysága előtt. Mielőtt ez ügyben bizonyosságot szerzek magamnak, azt vagyok hajlandó feltenni, hogy ön az igazsággal is csal.

Füredi (Führer) Ignác
képző-tanár.

Az izraelita felekezeti iskola és a vallásoktatás

(Harmadik hozzászólás.)

A t. szerkesztőség tért nyitott, a fönti tárgy megbeszélésére; elmondom tehát én is ezt illető szerény nézetemet.

Mindenekelőtt meg kell jegyezmem, hogy az ügy, bár méltán darázfészeknek tekinthető, mégis elég fontos, hogy bővebb megbeszélésre érdemesítsék; mert ha tovább is így folyik az egykedvűség, néhány év mulva nemcsak a nagyvárosi gyermekek, kik tapasztalatom

szerint kevés kivétellel már most sem tudnak héberül olvasni — hanem az utolsó falusi gyermek sem fogja tudni, hogy hol lakik az isten. Mi pedig, a kik a vallás fentartását szükségesnek tartjuk, azt akarjuk, hogy nemcsak a gyermek, hanem a felnőtt ember is értse és tudja a szertartásokat. Valjon ki annak az oka, hogy az tényleg nincs úgy, azt L. J. ur elég bőven kifejtette; szükség-telen tehát, hogy ezen okokat újból ismétljem. De egyet mit L. J. ur vagy elfelejtett, vagy nem mert elmondani, mégis fel kell hoznom. Értem a papokat, a kiknek főkö-telessége volna ezen szomorú ügyet felkarolni. Jól tudom, hogy soknak nem lesz inyére e megjegyzésem, de mégis bátran kimondom, hogy őket illeti a legnagyobb szemre-hányás. hogy a vallásügye oly szomorú állapotra jutott. Nézzük csak, mit csinálnak ezen urak; vessünk egy pillantást működési körükre. A pap, legyen az a legjobb, egyszer-kétszer betekint hetenkint az iskolába; ott vagy meghallgatja a tanítót, vagy kihallgatja a tanulót, s az-zal odább áll. Hogy ezzel eleget tett-e már az a pap hitfelekezete fentartásának, ítélje meg a józan gondolkodó. Tudom, hogy ellenlábasaim azt fogják ez ellen felhozni, hogy a pap, ha haladó párti tudós, ha orthodox, lamden: tehát mindkettő nagyon el van mélyedve a kutatásban, nem ér rá gyermekekkel vesződni, és talán nem is illik, hogy az iskola büszhödt levegőjét beszívja. Hisz éppen az a baj, hogy napjainkban nagy szerepet játszik az urizálás; papjaink felsőbb lényeknek tartják magukat: a tanítót — tisztelet a kivételnek — lenézik, az iskolai működésben nem vesznek tényleges részt. Pedig ha azt akarjuk, hogy a vallás el ne felejtessék, köteleztessék minden pap párt különbség nélkül naponta két órát nemcsak az iskolában lenni, hanem a héber nyelvben oktatást is adni, hisz még akkor is marad neki elég ideje a magasabb tudományval való foglalkozásra. Ezen néze-temmel nem azt akarom kifejtetni, hogy a néptanító fel-mentessék a vallástanítás alól; én ellenkezőleg azt hiszem, hogy ha a pap így teljesítené kötelességét, a tanító ver-senyezne papjával s így egyesült erővel nagyérdemeket szerezhetnének a vallásfentartása körül. Harmadik sorban helyt adok azon nézetnek, hogy a tanítók rosszul vannak fizetve. A tanító 5-, vagy 600 frtból a legkedvezőbb viszonyok közt sem élhet meg tisztességesen; te-hát órázni, házalni kell neki, hogy a legjobb esetben még vagy 1—200 frtot kereshessen. Fizesse ezt meg neki a község, majd az órázás helyett elmegy a gyermekekkel naponta a templomba. Csakhogy — fájdalom — itt az a bökkenő, hogy éppen a tanító a zsidó község mostoha gyermeke, a kinek szűken szegik a kenyeret. Hangsúlyo-zom szűken; mert valamennyi hitközségi hivatalnok közül ő az utolsó, neki legszűkebben és legtöbb esetben legutoljára szolgáltatják ki fizetését; a legtöbb helyen nem is tekintik még községi hivatalnoknak sem és fize-tését csak úgy kegyelemkep adják neki. Így tehát, em-lített három tényező volna hivatva a jelenlegi zilált val-lási ügyeknek véget vetni, t. i. pap, község és tanító de ezek csak erős és komoly akarattal. Mig azonban ez a három tényező nem egyesül, örök frigyét nem köt, addig hiába forgatjuk a tollat, hiába ontjuk a tintát: addig csak a bölcs következő szavait hangoztathatjuk:

ושהת דברך הנעימים

Feledi.

IRODALOM.

A Semiták és antisemiták. Felvilágosításul és meg-szivlelésül írta Hoffmann Mór, Nagy-Kanizsán. Ára 60 kr.

Valóban hálásabb munkára fordíthatna volna szerző azt a nagy fáradságot, melybe az ide vágó irodalom kutatása és kiböngészése került neki. Pedig a mű arról tanuskodik, hogy minden rendelkezésére álló aparaturát felhasznált, hogy az antisemitizmus badarságait és igaz-ságtalan vádjait kiderítse és visszautasítsa, de mind a mellett óvakodott az ellenfél sértésétől, egy szóval sem

árul el elfogultságot, sőt beismeri a zsidók hibáit, a hol olyanokra rá lehet mutatni, mert a szépitgetést és takar-gatást nem tartja oly eszköznek, melylyel a vádakat meg lehetne szüntetni.

A 80 lapra terjedő füzet 9 fejezetre oszlik. Ezeknek tartalma a következő:

I. A humanizmus. — Hotzendorff a kor szellemi kulturájáról. — Jelszavak. — A zsidó gyűlölség forrásai. — A tévedések. — A bűnbak. II. Az antisemitizmus keletkezése Németországban. — Bismarck — A német nép romlása. — Stöcker. — Lessing. — A türelmetlenség Német-országban. — Wagner Rikhard. — Izrael kinyilatkoztatott törvénye. — Az előítélet. — A sajtó. — Oroszországi üldözések. — A farkas és a bárány meséje. — III. Istóczy a magyarországi antisemitizmus. — Istóczy tanulmányai. — Az apostolok. — A kagal. — Az egyetemi tanu-lók. — A vádak. — A zsidó és szenvedései. — A zsidó történet lapjai. — Az antisemiták keresztény társadalma. — Az igazság önzetlen szol-gálat. IV. A Talmud. — A Talmud bírálói. — A talmud-zsidó. — A Talmud mint szellemi termék. — A Misnah — Löw Lipót a nagy zsi-natról. — A Misnah rendeletei. — A jeruzsálemi Talmud. — A baby-loni Talmud. — Delitzsch Rohling ellen. — Egy zsidó mű a keresz-tényekről. V. Rohling és bámulói a Talmud erkölcsstanáról. — Máté evangéliuma és a Talmud. — A zsidógyűlölők fegyvere. — A zsidók mint a társadalom tagjai elleni vádak VI. A zsidónép hajdan — Mikép lett a zsidó kereskedővé. — Az uzsora. — Középkori fejedelmek és a zsidók. — A szentírás és a Talmud az uzsoráról — Mi az oka társadal-munkban az uzsora terjedésének. — Védeszközök az uzsora ellen. VII. A hazafiság és a zsidók. — Igaz-e, hogy a zsidók nem érznek a hazá-ért. — A hazaszeretet példái. — Jellasich és a kanizsai zsidók. — Löw Lipót. — A zsidók nyelvi beolvadása a nemzetbe. — Egy magyar zsidó irodalom terjesztő egyet. — Az organizáció szükségessége. VIII. Kerüli-e a zsidó a nehéz munkát. — Miért vannak még köztük improduktív fog-lalkozásuk — Zsidó földmivelők. — A politikai és polgári jogaitól megfosztott zsidó nem olvadhat bele a nemzetbe — Az antisemiták té-vedése. Az Alliance Israelite. — A földmivelést és nehéz mesterségeket terjesztő zsidó egyesületek. IX. Összefoglalás. — Cziráky János gróf az emanaipatióról. — A zsidókra rótt hibák közös emberi hibák — A sajtó. — A lelkész és a hitélet. Kossuth Lajos és Szana Tamás. Ujra a sajtó. — Befejezés. — Egy pár szó a dresdai antiszemita kongressusról.

Már e tartalom maga is igazolja fenebbi állításun-kat; annyi anyagot felölelni egy 5 ivnyi füzetben nemcsak fáradság, de mesterség is. S e munkából csakugyan tanul-hatnak keresztények és zsidók egyaránt, miért is igen melegen alánljuk t. olvasóink figyelmébe.

Megjelent továbbá, a ספר המדריך „Talmudische Blumenlese für den ersten Unterricht im Talmud“ első rész II. kötete. Szerkeszti Singer Ábrahám várpalotai ker. rabbi és Singer Vilmos Ára 1 frt. 40 kr. Még visz-szatérünk e műre.

LEVELEZÉSEK.

Pápan, 1882. december 2.

Tisztelt szerkesztő ur!

Az itteni orth. izr. hitközség ez idő szerinti előljá-rósága — noha nem igen hódol a haladás eszméinek — mégis jelét adta a napokban annak, hogy korszerűen is tud gondolkozni, ha ugyan akar.

Dicséretet érdemel az előljárárság már azért is, mert legközelebb volt ülésén nem riadt vissza a korszellem követelményeitől, hanem bölcsen belátván, hogy a köz-ségünkben ugyanis gomba módra keletkezett zugiskolák számát nem növeszteni, hanem apasztani kell, — egy ujonnan felállítandó zugiskolára való beleegyezését meg-tagadta a folyamodótól.)*

Manapság ugyanis kevés község képes egy felekezi iskolát föntartani, hitközségünk előljárársága tehát kettős hasznót huz abból, ha a zugiskolákat háttérbe szoritja. Első sorban anyagilag gyarapodik, és mi még ennél is több, a gyermekek oly kezekre bizatnak, melyek vezetése alatt kell, hogy egykoron hasznos társadalmi tagokká váljanak. **)

A zugiskola nem népnevelési intézet; az ilyen iskolák vezetői rendszeren nem képesített tanítók, hanem a legtöbb

*) Hisz ehhez nem szükséges az ő beleegyezése, indokolt esetben a koroktatás ügyi miniszterium a nélkül is megadja azt.

**) Igenis, ha a tanítók mind kellően képzett emberek Szerk.

esetben az elemi iskolát végezvén és saktárságot tanulván, hahogy szerét ejthetik, mint újdonsült tanítók bukának fel a semmitudás labirintusából, hogy aztán a zsenge ifjuságot saját mintájukra tele tömjék az álnevelőket olyan igen nagyon jellemző-semmivel.

De nemcsak a községi előljároság, hanem főrabbinak, a nagy talmudista is rálépett a haladás ösvényére a menyenyiben a helybeli gymnasiumok izraelita növendékeit már nem német, hanem magyar nyelven oktatja a hittanban. Dr. Breuer is belátta, hogy legjobb a viszonyokhoz alkalmazkodni, hogy magyar ifjaknak magyar nyelven kell isten ígéit hirdetni, és hogy e hazafiasságot tanusító elhatározásával legtöbbit használ a magyarosodásnak.

A község vezérférfiaira bizzuk a korszerű haladásnak folytatását, remélvén, hogy egyesült erővel és akarrattal bár lassan, de biztosan bevégezzük majd nagy és szent feladatukat!

r.—l.

Veszprém, 1882. december 4.

Tisztelt szerkesztő ur!

A veszprémi izr. hitközséget képviselő testületének f. é. november hóban tartott közgyűlésében felolvastatott azon iskolai jelentés is, melyet az izr. iskolaszék a lefolyt 1881₂ évről beterjesztett. Ezen jelentés közérdekű; azért legyen szabad azt e becses lapokban ismertetni.

Az oktatás eredményeire nézve főlemlíti, hogy mult évi szeptember 1-én kezdődtek s f. é. június végén végződtek az előadások. Az egész év alatt, hála Istennek, semminemű akadály nem fordulván elő, az előadások meg nem szakítottak, s a tantestület szorgalma s buzgósága mellett minden osztályban az előirt tanczél elértnek mondható. Az V-ik osztályból kilépett fiuk közül csak 9-jár a helybeli nagygynasiumba, a többiek más pályára léptek. Általában említésre méltó, hogy a gymnasiumbeli izraelita ifjuság száma a folyó tanévben a lefolyt tanévékével arányítva 25⁰/₁₀-kal apadt, mi arról tanuskodik hogy a szülők fogalmai s nézetei gyermekeiknek pályaválasztásában tisztulnak és az egészségesebb viszonyt közelítik meg.

Az énektanulásban az iskolai ifjuság szép haladásokat tett; a tornászat pedig alkalmas helyiség hiánya miatt egészen beszüntetett. Ez akadályok elhárítására főt. Hochmuth Abr. rabbi és igazgató úr a városi közgyűlésben indítványozta, hogy a város részéről egy földött torna-helyiség állíttassék föl, mely indítvány elvben elfogadva egy bizottságnak adatott ki, hogy az erre vonatkozó tervezetet előterjeszse a közelebbi közgyűlésnek. Mig erre nézve a tárgyalások nem lesznek bevégezve, nem lehet ezen ügyben lépéseket tenni. De mindenesetre a közel tavaszkor arról kell majd gondoskodni, hogy bármiképen döntse el a városi közgyűlés ezen ügyet, az iskolai ifjuság legalább a nyári hónapokban oktatást nyerjen a tornászatban azon esetben is, ha az a tanidő rövidtsége miatt kielégítő eredmények elérhetők nem volnának.

Az első és második ismétlő osztályok a leányok számára, melyeket Baum és Freund urak vezettek, kielégítő eredményeket mutattak föl. Az első osztályt számosan látogatták a lefolyt tanév előtti évben kilépett leányok, és ekkép a havifizetés leszállításába helyezett remény megvalósult, a mit a folyó tanévben nyitott ismétlő osztály is tanusít.

A Talmud-thora iskola csak gyérén látogattatik, az idén csak hatan vesznek részt ezen oktatásban. De ennek daczára lehet a községnek azon elégtétele, hogy a folyó tanév kezdetével ezen intézet egyik tanulója ismét a szeminariumba lépett, miután a vizsgát jó sikerrel letette. Ily intézeteknél nem a tanulók száma, hanem minősítése s jó előkészítése a fődolog, hogy minden községből néhány ifju a rabbi és tanítói pályára léphessen, és ezen cél intézetünk által is eléretik.

A pénzkezelésre nézve azon kedvező viszony mutat-

kozik, hogy a lefolyt évi előirányzatot, 3105 frtot, a tényleg befolyt pénz és hátralék összege 67 frttal meghaladja, mely többlet az évközben belépettek fizetésére esik. A folyó évi jövedelem közelítőleg 3132 frtot tesz ki; szükséglet pedig az, ismét egy osztálynak új szerkezetű padokkal történendő felszerelés, költségekkel együtt 5190 frt.

A statistikára nézve a lefolyt tanévben beiratkozott 269 tanuló közül maradt a vizsgáig 265 tanuló iskolában; a 4 hiányzó vagy halálesetre, vagy a szülők elköltözésére esik. Ebből kitünik, hogy a tanulók általában bevégezzik az osztályokat s nem hagyják el az iskolát évközben. A folyó tanévben beiratott ifjuság száma 260, melyek között van 29 növendék az ismétlő osztályban.

r.—l.

Nagy-Atád, 1882. december havában.

Tisztelt szerkesztő ur!

A helybeli rabbiszék több év óta nem lévén be-töltve, a m. h. 28-án itt tartott esküvőhöz Szigetvár tudós főrabbiája, dr. Klein Gyula ur lett meghiva. Jóval a szertartás megkezdése előtt tódult a helyb. szidó és nemszidó közönség a zsinagógába a hires szónokot meghallgatni és nem tuzok, midőn állitom, hogy a zsufolásik megtelt templomba egy lélek sem volt, ki sajnálta volna, hogy rövid ideig a tolongás előidézte kinonak ki volt téve. Remekebb magyar szonoklat, mint dr. Klein Gyula uré, alig képzelhető. A frigyablák jelentőségé ből kiindulva, a szebbnél szebb eszméknek valódi gyöngysorát nyújtotta a jeles szónok hallgatoinak. A rabbi zamatos magyarsága, költies fellengzése bájló organuma felvillanyozta a közönséget. Mi a beszéd bezártakor nyilvánult, az már nem vol lelkesülés a szó közönséges értelmében, hanem valódi mámora az elragatatsnak. Jelen volt antiszemitaik, kik a zsidóságot szüntelen magyartalansággal vádolják, kénytelenek voltak bevallani, hogy nem hitték, miszerint a hazai rabbiság között oly tösgyökeres magyarok találhatók volnának, mint dr. Klein Gyula ur, kinek szonoki tehetsége felülmulja mind azon keresztény szonokokét, kiket mai napság hallgatni alkalmuk volt. Büszke lehet a szigetvári izr. hitközség az ily lelki pásztorra, de büszke a hazai zsidóság is oly kitünő és a mellett tiszta jellemű egyéniségre.

R

Csukási Fülöp urnak.*)

Az orsz. magy. izr. tanító-egyesület „Értesítője”, társ-szerkesztőjének.

Csukási ur, ki magának a „Darázs” szerepében szerefelett tetszhetik, az „Értesítő” legutóbbi számában folytatja ez év elején ellenem irányzott mérges csipkedéseit. Csukási nem említi ugyan nevemet, de erre nincs is szükség; elég ha a „könyvgyártók”-ról ismételten oly hangon ír, mint ha könyvgyártó és utonállá, vagy lokötő azonos fogalmak volnának. Ezen heves, semmi által meg nem okolt kifogadásait oly szembe szökő gyűlölködéssel intézi ellenem, hogy becses figyelmét még arra is kiterjeszti, melyik oldalon viselem pánztárczámat, vagy mint ő maga mondja; „mely összeg a könyvgyártók” bal oldalán levő zsebében szép szerényen a sziv mögötti oldalon meghuzódik (plagium a „Fülmile” című költeményből).

Én istenem, hát még az ily csekélységek is bántják Cs. ur gyenge idegeit? Csak nem kívánhatja a „könyvgyártótól,” hogy paraszt módra szizmaszárába dugja „bugyelárisát.” Vagy attól tart Csukási ur, hogy a gyatra pénz közelében a sziv szent érzelmei kipusztulnak? Hja, a kissé materiálisztikus elvi „könyvgyártók”-tól nem kívánhatni ám a Csukási uréhoz hasonló finom érzést és önzetlenséget. — Egyebiránt nem értem, hogy a ki a pénznek oly halálos ellensége, mint Csukási ur, hogyan

*) E cikk az „Értesítő” szerkesztőségéhez volt beküldve, hol közlését megtagadták.

akarhat az „néhány száz forintot megkaparítani“! Hiszen ha a könyvgyártás oly megvetendő v. éppen erkölastelen cselekmény, hogy kívánhatja Csukási ur, hogy „özvegyeink és árváink“ gedveért rosz hirbe hozzuk magunkat?

Mind ezek után azt kell föltennem, hogy Csukási ur nem is ellensége a nervus rerum gerendarumnak, és csak azon esetben veti meg az anyagi hasznót, ha az nem az ő saját erszényét dagasztja. Ssép elv, kiváltképen ha az emker azt holmi „özvegyek és árvák“-féle jótékonyág papírjába tudja gönyölgetni. Vallja meg öszintén Cs. ur ön nem a tanítók árvainak javát, hanem saját hasznát lesi; ön nem „kifogástalan számtani példatárt“ akar hanem olyat, melyért ön kaparíthatná meg az egyesülettől azt a „pár száz forintot.“

Itt egyébiránt egy szerény kérdésem lenne Csukási urhoz: Vajjon komolyan hiszi-e, hogy ha ő vagy hozzá hasonló más irodalmi tekintély számtani könyvet ír, az már nem „könyvgyártó“ munka, hanem minden tekintetben „kifogástalan“ tökéletes mű lesz? — Lám az én számtani példatárom 3 év óta abban a ritka szerencsében részesül, hogy a helybeli evang. iskolában használják, sőt ez évben az ország első paedagogusai: Gyertyánfy és dr. Kiss Áron is eddigiek mellőztével az én számtani könyveimet használják a budai állami iskolában, és mind a mellett nem birtam még e művemmel annyira sem menni, hogy Csukási ur magas tetszését megnyerném!

Es most engedje meg az „Értesítő“ érdemes szerkesztője, hogy hozzá is egy szerény (v. szerénytelen) kérdést intézzek, azt t. i. vajjon az izr. tanítók egyesülete azért adja-e ki drága pénzen Értesítőjét, hogy ennek alszerkesztője a neki nem tetsző tagokon privátboszuját tölthesse ki és alatomos módon megtámadhassa? Nem elég-e még, hogy legbuzgóbb választmányi tagjaink, mint Friedmann főkántor, Schwarz tanár, Oblatt, Stern Mór, és mások egyesületünktől elidegenedtek? Vajjon oda akarják-e vinni a dolgot, hogy a még hátra levő tagok is ott hagyják egyletünket a faképnél? Ezt ugyan könnyen élérhetik, csak hogy akkor az egész egylet légbe repül ám!

Füredi (Führer) Ignác,
képző-tanár.

Szobrot Arany Jánosnak.

Minapi felhívásunk nem hangzott el nyom nélkül; bizonyítják a következő sorok, melyeket f. hó 4-én Gyulafehérvárról vettünk:

Tisztelt Szerkesztő ur!

Becses lapjában megjelent felszólítása az Arany-szobor érdekében e szent ügyben való közreműködésre késztetett engem s e célból néhány közeli jó barátnőmet is felkértem járuljanak adományaikkal a bold. nagy költő megörökítéséhez. Az eredmény, ugyan csekély, de annak az az oka, hogy midőn gyűjtésemet megkezdtem, gyűjtőivek érkeztek ide az izr. községhez Budapestről ugyan e célra. Természetes, hogy kétfelé nem adakozhatnak az emberek és így részemről be kellett szüntetnem a gyűjtést.

Ezuttal bátor vagyok ezen édes kevés összeget, névszerint tizenhárom forintot a szerkesztő urnak átszolgáltatni, kérvén, hogy sziveskednék igazolásomul az adakozók nevét a lapban közzé tenni, már azért is, mert mindnyájan igen nagy kézséggel járultak a szent ügyhöz.

Szívelyes üdvözléssel
Szalai Lipótné.

Szalai Lipótné asszony . . . frt 1.—
Baruch Albertné „ . . . „ 1.—
Reisz Józsefné „ . . . „ 1.—

Körner Józsefné „ . . . frt 1.—
Körner Ignáczné „ . . . „ 1.—
Deutsch Lázárné „ . . . „ 1.—
Jónás Adolfné „ . . . „ 1.—
Lövy Bernátné „ . . . „ 1.—
A kis Náthán Dezső . . . „ 1.—
Baruch Lázárné asszony . . . „ —50
Deutsch Simonné „ . . . „ —50
Moskovitzné „ . . . „ —50
Wellesz Dávidné „ . . . „ —50
Kohn Lázárné „ . . . „ —50
Fuchs Dávidné „ . . . „ —50
Löbl Józsefné „ . . . „ —50
Morénó Lászlóné „ . . . „ —50

Összesen frt 13.—

Ehez szerkesztőségünk adománya „ 5.—

Eddig begyűlt összeg frt 18.—

Fogadják a szíves adakozók, de különösen a buzgó gyűjtőné hálás köszönetünket; a kis Náthán Dezsőt pedig növecsse az isten nagyra testben és szellemben, hogy hasonlóvá lehessen ahoz, a kinek megörökítéséhez most adakozott.

Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kérelem.** Tisztelettel kérjük e lapok mind azon t olvasóit, kiknek a „Magyar Techna“ című művünkre való előfizetési ivünket megküldöttük, hogy sziveskednének azokat még üresen is hozzánk vissza származtatni, mert a művet sajtó alá bocsátani akarván, a kinyomandó példányok száma iránt akarjuk magunkat tájékozni. Czegléd, 1882. december 5. Tisztelettel

Löffler és Weisz
hitoktatók.

— **A tapolczai kérvényt,** mely az izr. emanczipáció visszavétele ügyében nyújtott be az egyes orsz pártokhoz a mérsékelt ellenzék december 3-iki értekezletén tárgyalta. A párt egyhangulag azt határozta, hogy a kérvényt visszautasítja, kijelentvén, hogy nem pártolhat semmiféle reakzionárius javaslatot, mely az állampolgári jogok élvezetét a vallásfelekezettől akarná függővé tenni.

— **A pesti izr. hitközség főkántora.** Friedmann tanár jövő évi január hó 9-én tölti be 25 évi hivatalos működését a helybeli hitközségnél. Az illető körökben már is élénk mozgalom indult meg, hogy az érdemes férfit e napon méltó ovatióban részesítsék. Friedmann maga, helybeli hivatalos működésének 25-ik évfordulóját saját szerzeményü, magyar és héber szöveggel ellátott temploménekek gyűjteményének kiadásával ünnepli meg. Friedmann kiváló érdemeihez, melyeket az izr. liturgia-reformja, a népnevelés és jótékonyág terén szerzett, tartozik az is, hogy a magyar nyelvet — melyet Löw Lipót főrabbi a szószéken emelt érvényre — az izr. liturgiában ő honosította meg.

— **Zsidóellenes zavargások Temesmegyében.** Temesvárról f. hó 5-én távították: Csákovárott valami husz suhancz Purjesz kereskedő ablakait beverte. Az utcákat éjjel a suhanczok bejárták. Éljen Istóczy! Le a zsidókkal! kiáltásokat hangoztattak Az épületekre antiszemita falragaszokat függesztettek, melyek irálya az írók primitiv műveltségét árulja el. A csendőrség éjjel nappal talpon van. Az alispán megtette az intézkedéseket a zavargások ismétlődése ellen

Szerkesztői posta.

F. J. Miskolez. Igen örültem levelének; hozzá isten minél előbb. A lapot is megkaptam.

K. D. Eger. A három forintot köszönettel vettem s előjegyeztem a november — májusi hónapokra.

R. Zs. Nagy-Atád. Szerencsétesen máskor is tudósításaival.

R. J. Moór. Az eszmék csak úgy tisztázhatók, ha az ellenvéleményeket is meghallgatjuk. Közlön tehát, noha a cikkk hangjára lesz egy kis megjegyzésem.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

Az anyja szemei.

Dr. Kompert Lipót után Zsengeri Samu.

(III. Folytatás.)

„A szekrény biztos,” szólta Gedulu keserű mosolylyal. „Miért zárnám be?”

„Azt gondolod, Gedulu” — mordult rá, kezét mintegy ütésre felemelve. De azt rögtön ismét lesüllyesztve visszahanyotlott székére és görcsösen zokogni kezdett.

„Ismét lesillapodván így szólta: „Gedulu, szívem! nem érdemlem meg, hogy szemeid reám tekintsenek. Pedig a hol állok, a hol megyek mindenütt reám pillantanak . . . és ez az én szerencsétlenségem. Ha rosszul megy üzletem, bárhol vagyok is, azt kérdik e szemek: Miért bocsátkoztál ily kétséges üzletbe s nem gondolsz feleségedre és gyermekeidre? . . . Olyankor gonosz lélek száll meg. Szeretném, ha ismét úgy pillantanál reám, mint mikor arám voltál — oly boldogítóan, oly megbüvölőleg! Azután meg azt gondolom: Még is, csak kell alkalomnak nyilni, hogy a szerencsétlenségem ragadhassam, mert csak akkor emelheti majd ismét fel szemeit Gedulu s így egyik szerencsétlenségből a másikba esem. Inkább ne is néz rám, Gedulu!”

Ez azon önnön magát bepanaszoló hangok egyike vala, a mik néha az ily szenvedő emberek kebeléből minden külső ok nélkül kiszoktak törni. S Gedulu e lelkiismeretbeli kifakadásának hitelt adott.

Nem kételkedett benne, hogy Ansel e perczen igazat mondott, a legközelebbi jövő azonban azt bizonyítja, hogy szavai nem voltak egyebek üres hangoknál.

Igy multak az évek. A gyermekek lassan felcseperedtek. Efraim tizenötödik évébe lépett, Viola pedig tizenkét éves halvány leány volt. Az „utczabeliek” állítása szerint ők voltak a világ legjelesebb gyermekei. Gedulu sivár életének közepette, melyhez a kártyással való házassága kötötte, úgy nevelte gyermekeit, hogy saját lényének tükörképeivé váltak. Az emberek mindnyájan azon csodálkoztak, hogyan válhatik Ansel gyermekeiből ilyesmi.

Tökéletesen anyjokra ütöttek, ugyan oly nemes büszke természettel bírtak, mint anyjok. Az „utczabeli” játszópajtásokkal nem közlekedtek, mintha nem is hozzájuk való lettek volna, mintha valami áthághatatlan sáncz választotta volna el őket egymástól. Ezt a tartózkodást rossz néven is vették tőlök. „Tán azt hiszi,” hallá Gedulu gyakran maga mellett vagy mögött susogni, „mivel atyja árendás volt, hogy gyermekei hercegek? gondoljon inkább arra, hogy férje játékos.”

Egészen másképen hangzott volna e keserű ítélet, ha a világ tudta volna . . . hogy a gyermekek valának Gedulu egyedüli meghittjei. A mit saját apja meg nem tudott soha, azt gyermekei ifjú lelkébe csepegteték. Szemeiket nem kerülték el anyjok könyei, tudták mikor vesztett és nyert atyjok; ismerték sivár lelkületének minden hangulatát és a családi nyomoruság iskolájában oly igazság ismeretére jutottak, mely az idegennek szemében koránérettnek tünteté fel őket.

A két gyermek természetében különben már korán különös ellentét fejlett ki. Efraim majd nem nőies gyengédségű volt, míg Violának éppen gyengéd hangzásu nevével ellentétben, mintegy zárt ajkai valának, melyek daczra és akaratosságra mutattak.

„Anyám”, szólta egykor, azt hiszed, hogy még sokáig fog játszani?

„Viola, hogy beszélhetsz úgy? Hisz elkárhozol.”

Erre Viola anyja nyakába borult s néhány perczig görcsösen átölelve tartá. Mintha csak ez ölekezésbe akarta volna saját megzavart gyermeksege fölötti rég elfojtott fájdalmát kiönteni.

„Anyám!” kiálta közbe-közbe, „te nagyon is jó vagy irányában, Én soha, sohasem leszek olyan iránta.”

„Efraim,” szólta Gedulu, térítsd jobb utra hugodat, ha én már nem leszek többé. Viola még saját atya iránt is képes gyüleletet táplálni. Zsidó gyermeknek nem szabad ilyennek lenni.

„Miért oly rossz irántad?” szólta Viola fogcsikorogva. Végre bekövetkezett az utolsó megsemmisítő csapás.

Miután Ansel néhány hétig hazról távolt volt, egy Bécs melletti fegyházból levél érkezett Gedulu címére. E levélben a legkíméletesebb módon tudtára adták, hogy férje oly szerencsétlen volt váltót hamisítani. Ezért öt évig nem is fogja őt látni. Isten legyen addig is vigasztalója. A levél a következő aláírással volt ellátva: „Férje egy bajtársa.”

Gedulu úgy járt most, mint boldogult atya az öreg árendás, miután utoljára bucsut vett tőle. Bensőleg megtört s a nélkül, hogy a rajta rágódó halálos kinok látható nyomait észrevehették volna, napjai mégis meg voltak számlálva!

Egy pénteki nap estjén, kevéssel a hétágu lámpa meggyújtása után, magához hívta Gedulu gyermekeit a karosszék mellé, melyből egész napon át fel nem emelkedett. Különösen mosolygó ajkai még mindig szép szemének sajátságos fénye, hozzá meg a mell szokatlan módon való emelkedése — egész megváltozottnak tünteté őt fel gyermekei — szemében!

„Gyermekeim” mondá, álljatok ide mellém, Efraim, te jobbra és te, Viola pedig balra. Egy kis történetet akarok nektek elbeszélni, minőt gyermekeknek szoktak elbeszélni, ha el akarják őket altatni. Elmondjam?

Anyám!! kiáltának a gyermekek egy torokból és mindketten ráborultak anyjokra.

„Ne düljetek úgy rám gyermekeim”, mondá ugyanazon idegenszerű mosolylyal, ha akarjátok, hogy történetemet elmondjam.”

„Halljátok gyermekeim,” így folytató egy kis vártatva, „minden ember legyen az a legrosszabbik — ha csak valamikor valami jót cselekedett, elvezi fönn a hetedik mennyben az ő „zechusz“-szát, t. i. azon jót, amit itt a földön cselekedett, a mindenható isten jutalomul tudja be neki.”

Gedulu itt megszakítá beszédét. De rögtön megváltozott az arcza. Lélekezete rövidült, de szemei még mindig fénylettek.

Alig hallható hangon így folytató: „Midőn Jeruzsálemet, a szent várost lerombolták, akkor őseink mind feltámadtak sirjaikból. . . Ábrahám, Izsák és Jákob . . . meg Mózes és fivére Áron . . . és Dávid király . . . s mindnyájan leborultak isten trónja előtt és sirva kérték: Mindenható! nem emlékszel meg arról, a mit mi tettünk . . . tán csak nem akarod gyermekeinket . . . népedet . . . a gyámoltalan csecsemőig megsemmisíteni és megtörni. . . Emlékezzél meg rólunk!” De a mindenható könyörületlen maradt. Ekkor jött Ráhel ösanyánk. . . Midőn isten megpillantotta, elfedte arcát és sirt. „Távozz el tőlem” mondá, „nem hallgathatlak meg”. . . De ő azt mondá: „Nem emlékszel már a könyekre, miket sirtam, mielőtt József és Benjamin fiaimat megszülttem. És nem emlékszel arra, hogy engemet az ígéret földjének küszöbén temettek el . . . s most saját szememmel lássam, mint öldösik gyermekeimet . . . vagy mint hurczolják rabságba? Ekkor így szól az isten: Miattad akarok ismét megkönyörülni gyermekeiden . . . ismét népemmé fogadom”. . .

(Folyt. követc.)